

Wystawa karykatur politycznych Godfrey'a GADO Mwampembwy oraz debata publiczna pt. „*Free, fair and ... tweeted elections. The role of media in democratic processes*”

Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy, ul. Koszykowa 26/28
25 maja 2019

W dniach 23 i 24 maja 2019 roku na Uniwersytecie Warszawskim odbyła się konferencja „*Language – Culture – Literature: East African Perspective*”, w trakcie której zaproszeni goście dyskutowali o zróżnicowanych kwestiach związanych z kulturą suahili (szczegółowa relacja przebiegu konferencji autorstwa Izabeli Romańczuk znajduje się na stronie 150 bieżącego numeru). Konferencji towarzyszyły dwa unikatowe wydarzenia, które zebrały nie tylko gości i uczestników konferencji, ale również grono odbiorców zainteresowanych tematyką kultury i sztuki Afryki Wschodniej, czyli wystawa karykatur politycznych oraz debata publiczna.

Wernisaż wystawy karykatur politycznych autorstwa Godfrey'a Mwampembwy, tworzącego pod pseudonimem „GADO”, odbył się 25 maja 2019 roku. Wystawa tanzańskiego artysty prezentowała dwadzieścia prac z jego bogatego dorobku. Prezentowane karykatury były stworzone na przestrzeni lat 2013-2018, a wcześniej były zamieszczane na stronie internetowej autora lub publikowane na łamach kenijskich dzienników – artysta od ponad dwudziestu lat mieszka i pracuje w stolicy Kenii, Narobi. GADO uchodzi obecnie za jednego z najwybitniejszych rysowników nie tylko w regionie Wschodniej Afryki, ale w ogóle na kontynencie afrykańskim. Jego talent został także doceniony w wielu miejscach na świecie o czym świadczą nie tylko wydawnictwa publikujące jego prace m.in. *Le Monde*, *Courrier International*, *Deutsche Welle*, *The Guardian*, ale też lista nagród, którymi został wyróżniony. Wśród najważniejszych należy wymienić *Kenyan Human Rights Commission* „2018 Lifetime Achievement”, *Cartoon for Peace* „2016 International Editorial Cartoon”, nagroda Fundacji Ford'a w 2011 roku oraz dwukrotne uhonorowanie tytułem jednego z najbardziej wpływowych ludzi Afryki magazynu *The New African* w 2004 i 2016 roku.

W swoich pracach GADO porusza przede wszystkim bieżące kwestie polityczne i społeczne oraz istotne wydarzenia nie tylko z Kenii, Afryki, ale w ogóle ze świata. Jego charakterystyczne karykatury są ważnym głosem we współczesnym dyskursie w kraju. Swoimi karykaturami celnie puentuje bieg politycznych wyda-

rzeń, ale też dzięki szczególnej artystycznej formie umożliwia swoim odbiorcom ukształtowanie własnych poglądów oraz stanowiska wobec poruszanych kwestii. Jego multimodalne rysunki budzą natychmiastową reakcję adresata i w obecnych czasach w dużo większym stopniu niż teksty gazetowe takie jak artykuły, analizy czy felietony, pełnią funkcję opiniotwórczego tekstu kultury w debacie publicznej. GADO często bezkompromisowo krytykuje liderów politycznych nie tylko obozu rządzącego, ale też opozycji wypunktowując ich brak zainteresowania społeczeństwem, umiłowanie luksusu, korupcję, brak szacunku dla podstawowych wolności i demokratycznych zasad.

Tematyka prac prezentowanych w Warszawie była skupiona na relacjach władzy i mediów oraz stosunku polityków do jednej z fundamentalnych, demokratycznych wartości, czyli wolności słowa. Chociaż kenijskie media są uważane za jedne z najbardziej zróżnicowanych i wolnych w regionie Afryki Subsaharyjskiej, to pewne zachowania rządzących mogą budzić uzasadnioną krytykę, jak chociażby zamknięcie tymczasowo kilku stacji telewizyjnych w styczniu 2018 roku i uniemożliwienie transmisji na żywo ważnego wydarzenia organizowanego przez partię opozycyjną Raili Odingi¹ oraz radykalne zaostrożenie przepisów nakładających na dziennikarzy wysokie grzywny oraz kary do 10 lat pozbawienia wolności za zniesławienie. Politycy zarówno ci pozostający u władzy jako i tworzący opozycję są na prezentowanych karykaturach portretowani jak carowie lub królowie, otoczeni bogactwem, przepychem i pięknymi kobietami, choć sami często pozostają nadzy. Na wiele sposobów próbują uciszyć media i osoby je tworzące – są ich sędziami i katami jednocześnie. GADO obrazuje na prezentowanych karykaturach również inne elementy, które zagrażają w obecnych czasach wolności mediów i słowa – są nimi m.in. szeroko rozumiane *fake newsy*, czyli wszystkie te treści, które choć są niezwyfikowane to publikowane przede wszystkim w Internecie, na portalach społecznościowych i za pomocą komunikatorów.

Ostatniemu zagadnieniu była poświęcona debata publiczna w języku angielskim, która towarzyszyła wernisażowi prac Godfrey'a Mwampembwy pt. „*Free, fair and ... tweeted elections. The role of media in democratic processes*”, w czasie której eksperci dyskutowali o roli tradycyjnych mediów w obliczu coraz większego znaczenia w dyskursie tzw. nowych mediów, zwłaszcza portali społecznościowych. Debatowano o znaczeniu tzw. *fake newsów* i zagrożeń z nich wynikających,

¹ Chodzi o udawaną inaugurację Raili Odingi na „prezydenta ludu”, po tym jak przegrał wybory prezydenckie z Uhuru Kenyattą w październiku 2017 roku. Sytuacja polityczna w kraju była wówczas bardzo napięta i była następstwem unieważnienia przez Kenijski Sąd Najwyższy pierwszego głosowania w wyborach prezydenckich w sierpniu 2017 roku. Sąd unieważnił wynik głosowania dający zwycięstwo Kenyattcie na wniosek Odingi. Raila Odinga nie wziął jednak udziału jako kandydat w powtórzonym głosowaniu twierdząc, że IEBC (ang. Independent Electoral and Boundaries Commission, Kenijska Komisja Wyborcza), nie jest w stanie zorganizować głosowania spełniającego międzynarodowe standardy demokratyczne.

o tym jak wobec przytłoczenia treściami przedostającymi się do debaty publicznej przeciętny odbiorca ma odróżnić prawdę od fałszu i nie zostać ofiarą manipulacji. Wśród zaproszonych ekspertów znaleźli się nie tylko GADO, ale również niezależny kenijski dziennikarz, bloger i pisarz oraz karykaturzysta Patrick Gathara, komentator spraw regionalnych i międzynarodowych pracujący dla największych dzienników w Kenii oraz współtworzący niezależny portal *The Elephant*, a także Mateusz Bajek, uczestnik kilkunastu międzynarodowych misji obserwacji wyborów w Europie i Azji, inicjator polskiej akcji obserwacyjnej rosyjskich wyborów prezydenckich w marcu 2018 roku, współpracujący z Fundacją Odpowiedzialna Polityka. Debata prowadziła Maria Piotrowska, doktorantka i asystenta pracująca w Katedrze Języków i Kultur Afryki na Uniwersytecie Warszawskim, międzynarodowa obserwatorka wyborów z ramienia Unii Europejskiej oraz Fundacji Carter Center.

Partnerem obu wydarzeń była Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy przy ul. Koszykowej, w gmachu której miały one miejsce. Prezentowana wystawa była pierwszą wystawą GADO w Polsce, była więc to unikatowa okazja, aby zapoznać się z pracami tego wybitnego artysty, natomiast poprzedzająca jej otwarcie debata publiczna dała słuchaczom niepowtarzalną szansę głębszego zrozumienia pracy karykaturzystów, ich roli w kształtowaniu debaty publicznej, roli obrazu w przekazie medialnym i temu, co jeszcze poza informacjami kształtuje w obecnych czasach, nie tylko w Kenii, dyskurs publiczny związany z polityką, sprawami społecznymi i obywatelskimi.

Maria Piotrowska